

**TİKVEŞLİ ABDÜLKADİR BEY VE TEVHİDEN BAHSEDEN BİR NUTK-I
ARİFÂNESİ**

TIKVEŞLİ ABDULKADİR BEY AND HIS HYMN (NUTK) ABOUT TAWHID

İSMAİL GÜLEÇ

Prof. Dr, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı
Bölümü
*Prof. Dr, Istanbul Medeniyet University, Faculty of Literary, Department of Turkish
Lenguage and Literature*

ismail.gulec@medeniyet.edu.tr

 <https://orcid.org/c0000-0002-0174-148X>

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Dergisi-Journal of Turkish Language and Literature
TÜRKDED-11, Aralık -December 2025 Rize

Makale Türü-*Article Types* : Araştırma Makalesi-Research Article
Geliş Tarihi-*Received Date* : 05.07.2025
Kabul Tarihi-*Accepted Date* : 24.12.2025
Sayfa-*Pages*: 75- 83.

Atıf/Citation: Güleç, İsmail, (2025), “Tikveşli Abdülkadir Bey ve Tevhidden Bahseden Bir Nutk-ı Arifânesi” *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 6/2: 75-83.

TİKVEŞLİ ABDÜLKADİR BEY VE TEVHİDDEN BAHSEDEN BİR NUTK-I ARİFÂNESİ

Prof. Dr. İsmail GÜLEÇ

Özet

Üçüncü dönem Melamiliği Balkanlarda doğmuş ve oradan İstanbul'a ve Anadolu'ya yayılmıştır. Balkan Savaşları ve I. Dünya Harbi'nden sonra Rumeli Türklerinin Anadolu'ya göç etmeleriyle Rumeli'ndeki varlığı zayıflamış, tekkelerinin büyük kısmı yıkılmıştır.

Abdülkadir Bey, üçüncü dönem Melâmiliğinin kurucusu Muhammed Nuru'l-Arabî'nin yakın çevresinden ve halifelerindendir. Tikveş'in merkez kazasında kurduğu tekkenin başına kendisine güvendiği Abdülkadir Bey'i şeyh olarak tayin etmiştir. Abdülkadir Bey şeyhinin güvenine layık olarak kırk yılı aşkın bir süre tekkede irşat vazifesi ile meşgul olmuştur.

Üçüncü dönem Melâmileri arasında önemli bir isim olmasına rağmen Abdülkadir Bey hakkında bildiklerimiz çok sınırlıdır. Bu çalışmada onun hakkında mevcut bilgilerden yola çıkarak bilgi verilmeye çalışılacak, bir mecmuada yer alan ilahisinden hareketle onun tasavvuf anlayışı hakkında bir kanaat oluşmasına çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Üçüncü dönem melâmiliği, Muhammed Nuru'l-Arabî, Hacı Süleyman Bey, Karavadarci Melâmî Tekkesi.

TİKVEŞLİ ABDÜLKADİR BEY AND HIS HYMN (NUTK) ABOUT TAWHID

Abstract

Melamism of the third period was born in the Balkans and spread from there to Istanbul and Anatolia. After the Balkan Wars and World War I, its presence in Rumelia weakened with the migration of Rumelia Turks to Anatolia, and most of its tekkes have not survived to the present day.

Hacı Abdülkadir Bey was one of the disciples and caliphs of Muhammad Nuru'l-Arabî, the founder of the third period of Melâmism. He appointed Abdülkadir Bey, whom he trusted, as the sheikh of the lodge he established in the central accident of Tikveş. Abdulkadir Bey, who was worthy of his sheikh's trust, was busy with the duty of guidance in the takka for more than forty years.

Unfortunately, what we know about Abdülkadir Bey is very limited, although he is an important name among the third period Melamis. In this study, we will try to give information about his biography based on the existing information about him, and we will try to form an opinion about his understanding of Sufism based on his hymn in a mecmua (poetry collection).

Key words: The third period Melamism, Muhammed Nuru'l-Arabî, Hacı Süleyman Bey, Karavadarci Melâmî Tekkesi (Lounge)

Giriş

Bir melâmî şeyhi olan Tikveşî Abdülkadir Efendi'nin Usturumcalı olduğu, şeyhi tarafından irşat vazifesiyle gönderildiği ve hayatının sonuna kadar yaşadığı Tikveş'te vefat ettiği bilgisi dışında (Gölpınarlı 1982: 313-314) elimizde maalesef bilgi bulunmamaktadır.

Kuzey Makedonya'nın güneyinde Yunanistan ile doğal sınır olan sıradağların kuzey eteklerinde, Vardar nehrinin her iki yakasında yer alan Tikveş, çoğunluğu tarım arazisi olan

bir bölgedir. 1395-1912 arasında Osmanlı Devleti'nin bir parçası olan Tikveş'in merkezi Abdülkadir Efendi'nin de tekkesini kurduğu küçük bir kasaba olan Kavadarcı'dır. (Kiel 2019: 600)

Machiel Kiel, *TDV İslam Ansiklopedisi*'ndeki Tikveş maddesinde, Kavadarcı'da Melâmî-Nûriyye tarikatına bağlı Abdülkadir Bey Tekkesi'nden bahseder. (2019: 602) Kanaatimizce bu tekke Abdülkadir Efendi'nin kırk yıl irşat vazifesi ile meşgul olduğu tekke olmalıdır. 3. devre Melamilerinin kurucusu Muhammed Nuru'l-Arabî'nin vefat ettiği ve Balkanlardaki merkezi olarak kabul edilen Usturumca'nın batısında bulunan Kavadar'daki tekke Abdülbaki Gölpınarlı'nın meşhur eserini yazdığı dönemde mevcut ise de (1982: 301) günümüze ulaşmamıştır. Bugün Kavadar'da ne Abdülkadir Bey'in Balkan Savaşı esnasında yangın ve yağmadan kurtarmayı başardığı tekkesinden ne de Melamîliğe dair bir iz bulunmaktadır. (Güleç-Ali 2023), r.

Sadık Vicdanî *Tomar-ı Turuk-ı Aliye'sinde* (2022) ve Abdülbaki Gölpınarlı, *Melamilik ve Melamiler* (1982) isimli eserinde Melamileri üç devirde incelerler. Tikveşî Abdülkadir Efendi, son devre melamileri olarak isimlendirilen Melamiyye-i Nûriyye'nin pîri Muhammed Nûru'l-Arabî'ye (1813-1888) intisap etmiş bir Melâmî dervişidir ve yetişmesinde Nuru'l-Arabî'nin özen gösterdiği halifelerinden biri olduğu anlaşılmaktadır.

Abdülkadir Bey'in adının geçtiği kaynaklar ondan ve ağabeyi Süleyman Bey'den hep 'Bey' diye bahsederler. Her iki kardeşten 'bey' olarak bahsedilmesi ve şeyh oldukları halde 'Bey' denilmesi bize her iki kardeşin sosyal statüsü hakkında bilgi vermektedir. Her ikisinden de bey diye söz edilmesinden bölgenin sözü dinlenen ve zengin ailelerinden birinin çocukları olduğu anlaşılmaktadır.

Gölpınarlı başta olmak üzere ondan bahseden sınırlı sayıdaki kaynak, onu hep ağabeyi Hacı Süleyman Bey ile birlikte zikrederler. Ustrumca eşrafından olan Süleyman Bey'in konağı Seyyid Nûru'l-Arabî'nin sık ziyaret ettiği yerlerden biridir. (Gölpınarlı 1982: 313) Ağabeyi vesilesi ile Nuru'l-Arabî ile tanışması ve ona intisap etmesi kuvvetle muhtemeldir.

Tikveş'in Muhammed Nûru'l-Arabî için önemli olmasının nedeni 27 Cemâziyelâhir 1287 / 24 Eylül 1870'de kutbiyet makamına burada erişmesinden dolayıdır. (Azamat 2020: 561) Verilen tarihlerden Nuru'l-Arabî'nin kutbiyet makamına 57 yaşında anlaşılmaktadır. Nuru'l-Arabî Tikveş'in kaza merkezinde bir tekke kurdumuş, Abdülkadir Bey'e hilafet verdikten sonra onu irşat vazifesiyle burada görevlendirmiştir. Abdülkadir Efendi'nin bir yıl içinde gönderildiğini düşünecek olursak ellili yaşlarının başlarında olduğunu söylemek mümkündür. Abdülkadir Efendi, şeyhinin verdiği bu vazifeye ölene kadar sahip çıkmış, Balkan Savaşı yıllarında tekkeyi yağmadan ve kundaklanmaktan kurtarmaya muvaffak olmuştur. Savaşın 29 Ekim 1913'te bitmesinden sonra doksan beş yaşlarında iken vefat etmiş ve tekkenin haziresine defnedilmiştir. (Gölpınarlı 1992: 301) Abdülkadir Bey'in Kavadarcı Melâmî tekkesinde kırk yılı aşkın bir süre hizmet ettiği anlaşılmaktadır.

Gölpınarlı, Muhammed Nuru'l-Arabî'nin, Abdülkadir Bey için "Şiblî-i Zaman/zamanımızın Şiblî'si" dediğini aktarır. (1992: 311) Dolayısıyla Abdülkadir Bey'i şeyhinin benzettiği Şiblî üzerinden tanımak mümkün olacaktır.

İlk sufilerden olan Ebu Bekir Şiblî (ö. 946) üst düzey bürokrat yetiştiren bir ailenin çocuğu olarak iyi bir eğitim aldı ve yöneticilik görevlerinde bulundu. Valilik yaptığı dönemde etkisinde kaldığı Hayrî'n-Nessâc sayesinde tasavvufa meyl edip onun yönlendirmesi ile Cüneyd-i Bağdâdî'nin müridi oldu. Şeyhi Cüneyd-i Bağdâdî'nin "Her topluluğun bir tacı vardır, sûfilerin tacı da Şiblî'dir" sözü onun tasavvufta ulaşmış olduğu makama işaret eder. Genç yaşta seyrüsülükünün başında çokça seyahat eden Şiblî, yıllarca dinî ilimleri de tadrîs etmiş bir alimdir. Onun bu ilmi yetkinliği tasavvufu kavramlaştırmasında yardımcı olmuştur. Onun bir diğer özelliği şathiyeleridir. Hallac ile arkadaş olan Şiblî şathiyelerinden dolayı divane olarak görüldüğü için cezadan kurtulur. İbn Arabî ve Mevlana gibi büyük mutasavvıfların onun sözlerini nakletmesi şiirlerinin edebî bakımdan değerli olduğuna işaret eder. (Gürer 2010: 125-126)

Biyografisinden anlaşıldığı kadarı ile Şiblî iyi bir âlim ve yönetici iken tasavvufa meyl eden ve çokça seyahat eden bir derviş olmasının yanı sıra şathiyeleri ile de meşhurdur. Ayrıca şeyhinin "sufilerin tacı" ünvanını vermesi, onun dervişler arasında fâiku'l-akran olduğunu göstermesi bakımından da önemlidir.

Abdülkadir Bey'in yöneticilik yaptığına dair elimizde bir kayıt bulunmuyor. Ancak Şiblî gibi o da yaşadığı şehrin önde gelen varlıklı ailelerinden birinin çocuğudur. Dolayısıyla iyi bir eğitim almış olma ihtimali yüksektir ve bu onun Nûru'l-Arabî tarafından Şiblî'ye benzetilme nedenlerinden biri olabilir. Kanaatimizce Abdülkadir Bey'in Şiblî'ye benzetilmesinin sebebi şeyhine bağlılığı ve tasavvufî merbetebeleri kat etmesi ile diğer dervişlere faik olmasıdır.

Nûru'l-Arabî için anlatılan şu menkıbe de Abdülkadir Efendi'nin şeyhine ne kadar yakın olduğunu göstermektedir.

Hazreti Pir efendimiz bir gün Hacı Abdulkadir Bey'den hizmetkar istemiş. Hacı Abdulkadir Bey hizmetkarı bulup Hazret-i Pire takdim etmiş. Hizmetkar bir gece Hazret-i Pirin yanında kaldıktan sonra ertesi sabah koşarak Hacı Abdulkadir Beyin yanına varmış.

- *Efendim demiş, bendenizi o efendinin hizmetinden azad ediniz.*
- *Neden oğlum, diye sorunca,*
- *Dün gece ta sabaha kadar ayak üzerinde efendinin kapısında bekledim. Gece olup el-ayak çekildikten sonra tak kapı vuruldu. koştum açtım. Gelen ben Yemen kutbuyum efendiyi ziyarete geldim dedi, içeri girip efendi ile halvet ettiler. O gitti, tekrar tak kapı vuruldu. koştum açtım. Gelen ben Şam kutbuyum dedi ve halvete dahil oldu. bu minval üzere peşi sıra kutuplar geldi gitti. Hep hizmetlerinde buldum. Efendim ben takat getiremem deyip hizmetkarlıktan ayrıldım. diye cevap vermiş. (Anılır 2024: 26)*

Bu menkıbeye göre Abdülkadir Bey, Muhammed Nuru'l-Arabî'nin kendisi için bir hizmetçi bulmasını isteyecek kadar yakındır.

Abdülkadir Bey hakkında bilgi alabildiğimiz kaynaklardan bir diğeri ağabeyi Süleyman Bey'dir. Nuru'l-Arabî'nin ilk dönem halifeleri arasında yer alan Usturumcalı Hacı

Süleyman Bey aynı zamanda Ali Örfi Efendi ve Selanikli Osman Zevkî Efendi ile birlikte Nûru'l-Arabî'in bilinen ilk dönme halifeleri arasında yer aldığı iddia edilir. (Şişman 2018: 832)¹ Ancak Süleyman Bey ve Abdülkadir Bey'in memleketi Usturumca'da dönmelere dair herhangi bir belge veya bilgi -en azından şimdilik- olmadığından bu ihtimalin zayıf olduğunu söyleyebiliriz. Hangi bilgiye ve belgeye dayanılarak iddia edildiğini bilmediğimiz bu bilgiye temkinli yaklaşmakta fayda vardır.

Hacı Abdülkadir Bey'in Eserleri

Abdülbaki Gölpınarlı, Abdülkadir Bey'in de diğer Melamî hulefası gibi şiir yazdığını ve onlarınkine benzer manzumeleri olduğunu söyler ve yazdıktan sonra şerhini de yaptığı şu şiiri örnek olarak verir:

*Gözün aç bak ki göresin
Ne remzi var bu ekvânın
Güneştir kim ata tiğın
Kamu ekvân alur feyzin (1992: 313)*

Gölpınarlı, Abdülkadir Bey'in Darülfünun Kütüphanesi 16620 numarada kayıtlı *Musâhebe-i Maârif* adında tasavvuf ve Melâmîliğe dair soru ve cevaplardan oluşan bir risalesi ile Hz. Ali'nin bir şiirine yaptığı şerhi olduğunu da söyler. (1992: 313- 314) Ancak İstanbul Üniversitesi'ne intikal eden kitaplar arasında aynı adlı bir esere tesadüf edilememiştir.

Melâmîler arasında ise bu risale nüshaları bulunmakta olup nesre çevrilip sadeleştirilen metin Hasan Sabri Dölen'in yayınlanmamış *Tevhid-i Meal* isimli eserinde yer almaktadır.* Melâmîlik ve tasavvuf hakkında sorulan on beş soruya verilen cevaplardan oluşur. Bundan başka Nuru'l-Arabî'nin devrin alimlerine sorduğu üç soruya verilen cevabı merak eden dostlarının ısrarı üzerine aynı sorulara verdiği cevaplardan oluşan bir mektubu da vardır.

Abdülkadir Bey'in şerh ettiği Hz. Ali'nin şiirinin matla beyti şudur:

*Devâüke fike vemâ teşuru
Vedâüke minüke vemâ tebsuru.
Sendedir derman ilacın bilgil
Derdi emraz sendedir hem görgil*

Abdülkadir Bey'in Bir Nutk-ı Şerifi

Hacı Abdülkadir Bey'in Bayram Seven'in şahsî arşivinde bulunan bir mecmuanın içinde yer alan bir şiirinden hareketle onu daha yakından tanımaya ve tasavvufî görüşlerini öğrenmeye çalışacağız. Önce şiirin metnini verelim.

Beş beyitlik gazel hezec bahrinde (mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün) olup rediflidir. Kafiyyede revî harfî 1, 4 ve 5. beyitlerde nun, 2 ve 3. beyitlerde mim harfidir.

¹ Öteden beri Nuru'l-Arabî'nin halifeleri arasında yer alan dönmeler tartışma konusu olmuştur. Konumuzla doğrudan ilgili olmadığı için bu tartışmaya girilmeyecektir.

* Beni eserden haberdar eden Burak Anılır'a teşekkür ederim.

Abdülkadir Bey'in nun ve mim harfi ile kafiye yaparak kafiye kurallarını esnettiği görülmektedir. Klasik şiirde pek hoş karşılanmayan bu tasarruf tasavvufi Türk şiirinde anlam daha önemli bulunduğu için hoş karşılanabilir.

Nutkun metni ve diliçi çevirisi şöyledir:

Ârif-i bi'l-lah vâsıl-ı ila'l-lah meşâyih-ı Melâmiyeden el-Hâc Abdülkadir Tikvesî kuddise sırrihü'l-âlî hazretlerinin nutk-ı ârifâneleridir.

Sabah vech-i dilârâ[y]ı demâdem hep ayân etdi
Gidip zulmet kamu etvâr hemân sırrın beyân etdi

Sabah, sevgilinin yüzünü her daim belli ediyor, ortaya çıkarıyor. Karanlık yok oldu, etvar (kainattaki her şey) tüm halleriyle sırrını açıkladı.

Gerek esfel gerek a'lâ, kitab-ı Hak kamu eşyâ
Suverler hep olur mana, bu manadan kelâm etdi

Gerek en aşağılık (yeryüzündekiler) gerek en yüce olsun (göktekiler), Hakk'ın kitabındaki tüm eşyanın suretleri hep mana oldu ve Hak bu manalarla bize bir şeyler anlattı.

Sivâ yokdur hemân Allah, şeriki yok direm billah
Okursan semme vechullah bilen sırrın imâm etdi

Allah'tan başka hiçbir şey yoktur, ortağı yoktur derim. Eğer "Semme vechullah" ayetini okursan anlarsın, onun sırrını bilen onu imam eder, ona uyar.

Behey âşık nedir aşkın, bana bildir nedir fikrin
Değil gayrı hemân zikrin, ki vechin hep ayân etdi

Behey âşık! Neye âşıksın, ne düşünüyorsun bana söyle. Senin zikrin, sözlerin vechini ayan eden sözlerden başkası değil.

Muhabbet bahrine daldı, bu esrârdan haber verdi
Kemâl-i kudretin Kâdir, bu ebyâtla beyân etdi

[Şair]Muhabbet denizine dalarak sırlardan haber verdi. Kadir (şair), kudretinin kemalini bu beyitleri söyleyerek göstermiş oldu.

Abdülkadir Bey nutkuna sabahın sevgilinin yüzünü ortaya çıkardığını söyleyerek başlar. Burada sabah, mecaz yoluyla güneştir ve doğan güneş hakikat güneşidir, yüzü ortaya çıkan sevgili ise hakikatin temsilcileri olan mürşitlerdir. Abdülkadir Bey için mürşit Nuru'l-Arabî'dir. Onun dervişleri için ise güneş kendisidir. İkinci mısra ise ilk mısraın sonucudur. Sabah olup güneş doğunca karanlık kaybolur. Karanlık ile kastedilen hakikatten habersiz yaşamaktır. Açıklanan sırlar tevhiddir ve tevhid sırrını açıklamak ise mürşidin görevidir, dervişlerine öğretir. Ortaya çıkan sır Abdülkadir Bey içindir ve bu sırrı ancak tevhid ehli olanlar anlayabilirler. Sır olmasının nedeni gizli saklı olmasında değil, herkes tarafından anlaşılmasındadır. Kainatın aydınlanması onu gören gözler yani kendisine sırların öğretildiği kimseler içindir.

İkinci beyitte şair güneşin doğması ile birlikte âşikâr olan sırların ne olduğu konusunda bilgi verir. Dünyada en değersiz varlıktan en değerli varlık arasında ne kadar şey varsa hepsi Hakk'ın kitabında kayıtlıdır ve oradan zuhur etmiştir. Bu dünya ise cümle mevcudatın suret bulduğu, ete kemiğe bürünerek var olduğu âlemdir. Görünen her varlığın

bir manası vardır. Dolayısıyla görünür âlem aynı zamanda Hakk'ın kitabıdır. Ancak bu kitabı okumak kâmil mürşitlerin ve onların öğrettiği kimselerin kârıdır. Varlık, kendisini hakkıyla bilen ve tanıyanlarla konuşur.

Üçüncü beyit tevhid ehlinin kelime-i tevhidi ile başlar. Allah'tan başka varlık yoktur ve O'nun şeriki, ortağı ve bir benzeri de yoktur. İkinci mısra da ise Bakara suresinin 15. ayetinden iktibas edilen bir ibare vardır: Semme vechullah. Ayetin aslı “fesemme vechullah” olup burada vezin gereği ilk harf düşürülmüş veya alınmamıştır. Âyetin tamamının meali şöyledir:

“Doğu da Allah'ındır batı da. Nereye dönerseniz Allah'ın zâtı oradadır.”

İmam etmek önüne almak, kıbleye dönmek anlamındadır. Burada Allah'ı bilen tevhid ehli için cihanın her yönünün kıble olduğunu, her ne yöne dönülürse dönülsün Hakk'ın kitabından ayetler görüleceği kastedilir. Semme vechullah ve imam etmek arasındaki tenasüp beytin anlaşılması için önemlidir.

Şair dördüncü beyitte hem bir âşığa hem de kendisine seslenir. Âşık, tevhid sırrını öğrenme aşkı ile dolu sâlik ve derviştir. İkinci mısra “Âşığın fikri neyse zikri odur” sözünün farklı bir ifade edilmesidir. Âşığın sözleri hâlini, hâli de sözlerini açıklar. Âşığın ağzından çıkan sözler onun yüzünden, hâlinde farklı değildir. Âşık tüm varlığıyla Hakk'ı zikreder. Kendisine seslenirken bu beyitlerin hakikati açıkladığı konusunda dikkatimizi çeker.

Beşinci ve son beyitte şair müritlerine ve tevhid zevki peşinde koşanlara seslenir. İlk dört beyitte anlatıklarının muhabbet denizine dalarak çıkardığı inciler olarak tanımlar. Muhabbet denizi şeyhi Nuru'l-Arabî'den öğrendiği irfan ve hikmet bilgisidir. Dolayısıyla sözlerini inciye benzeterek çok değerli olduğunu ve kıymetinin bilinmesi gerektiğini dolaylı yoldan ifade ederek bizi uyarır. Muhabbet deryasından hakikat incileri çıkaracak kudrete sahip olduğunun delili olarak bu şiiri gösterir. Kâdir hem şairin mahlası hem de gücü yetmek anlamında tevriyeli kullanılmıştır. Kemâl-i kudret ile hem kâdir-i Mutlak olan Allah'ın kudretini hem de şairin hikmetli şiir söyleme becerisindeki ustalığını kastedecek şekilde kullanılmıştır.

Sonuç

Açıklamaya çalıştığımız nutuk Abdülkadir Bey'in seçtiği yolun hakikatini anlatmaktadır. Abdülkadir Bey, nutkunda tevhid sırrını vahdet neşesi ile açıklar. Bu nutkundan, Kavadarci'da kırk yılı aşkın bir süre uhdesinde muhafaza ettiği mürşitlik vazifesini bihakkın ifâya muktedir olduğu da anlaşılmaktadır. Şaşırtıcı olan husus Kuzey Makedonya'nın önemli merkezlerinden birinde kırk yılı aşkın bir süre şeyhlik yapan biri hakkında kaynaklarda neredeyse hiç bilgi bulunmamasıdır. Mecmualarda ve kütüphanelerde Abdülkadir Bey'le ilgili kayıtlar çıktıkça onun biyografisini yazmak ve yaptığı hizmetleri anlamak mümkün olacaktır.

Balkanlarda doğup İstanbul'a ve Anadolu'ya yayılan üçüncü dönem Melamiliğinin piri Muhammed Nuru'l-Arabî'nin yakın çevresinden ve halifelerinden Abdülkadir Bey, şeyhinin güvenine layık olarak kırk yılı aşkın bir süre Tikveş'teki tekkede irşat vazifesi ile meşgul olmasına rağmen hakkında maalesef yeterince bilgi bulunmamaktadır. Açıklamaya

çalıştığımız bir nutku mensubu bulunduğu ekolün tasavvufî görüşlerini yansıttığı gibi hayatı hakkında kırıntı kabilinden de olsa kimi bilgiler vermektedir. Hakkında sadece bir kaynakta üç satırlık bir paragraf bilgi bulunan Abdülkadir Bey'i tanıdıkça ve bildikçe gelişen üçüncü dönem Melamîliğinin Balkanlardaki gelişimi ve gelişmesin iyi bilinmeyen yönlerinin açıklanmasına katkıda bulunacaktır.

Kaynaklar

- Anılır, Burak, Hasan Fehmi Kumanlıoğlu Mustafa Tatçı (2024). *Pîr-i Melâmî Seyyid Muhammed Nûru'l-Arabî Külliyyâtı* I. İstanbul: H Yayınları.
- Azamat, Nihat (2020). "Muhammed Nuru'l-Arabî" TDV İslam Ansiklopedisi 30, İstanbul: TDV, s. 557-560.
- Gölpınarlı, Abdülbaki (1992). *Melâmîlik ve Melâmîler*. İstanbul: Gri Yayın.
- Güleç, İsmail. Mümin Ali (2023). *Kuzey Makedonya Tekke ve Türbeleri*, Üsküp: IBU Press.
- Gürer, Dilaver (2010). "Şiblî" TDV İslam Ansiklopedisi 39. İstanbul: TDV, s. 125-126.
- Sadık Vicdani (2022): Tomâr-ı Turûk-ı Aliyye Melâmîlik, İstanbul: İz Yayınları.
- Şişman, Cengiz (2018). "Ottoman Dönmes between Kabbala (Jewihs Mysticism) and Sufism" *Osmanlı'da İlm-i Tasavvuf*, ed. Ercan Alkan, Osman Sacid Arı, İstanbul: İSAR, s. 832. S. 827-834.

Extended Abstract

Unfortunately, we have no information about Tikveşî Abdülkadir Efendi, a Melâmî sheikh, other than that he was from Usturumca, was sent there by his sheikh for the purpose of guidance, and passed away in Tikveş, where he lived until the end of his life.

Abdülkadir Efendi was appointed by his sheikh to serve at the tekke in Kavadar, where he carried out his duties for forty years. During the Balkan War, he managed to save the tekke from fire and looting. However, after his death, it was destroyed and today there is no trace of it left.

Tikveshi Abdülkadir Efendi was a Melami dervish who joined the Melamiyye-i Nûriyye, known as the Melamis of the late period, under the guidance of its founder, Muhammad Nûru'l-Arabî (1813-1888). He was one of the caliphs whom Nuru'l-Arabî took special care to train.

Although they were sheikhs, the fact that Abdülkadir Bey, whom Muhammed Nuru'l-Arabî described as "Şiblî-i Zaman/the Şiblî of our time," and his brother Süleyman Bey were referred to as "Bey" indicates that they were children of one of the region's influential and wealthy families.

Abdülkadir Bey's treatise titled Musâhebe-i Maârif, consisting of questions and answers on Sufism and Melâmîlik, has been published under the title Tevhid-i Meal. It consists of answers to fifteen questions asked about Melamism and Sufism. In addition, it is said that, at the insistence of friends who were curious about the answers to three questions

asked by Nuru'l-Arabî to the scholars of the time, he wrote a letter containing his answers to the same questions and commented on a poem by Hz. Ali.

The text of a poem by Mr. Abdülkadir, which we came across in a magazine in a private library, is provided and explained. Mr. Abdülkadir explains the secret of tawhid with the joy of unity in his poem, which is as follows in modern Turkish:

Morning always reveals the face of the beloved, bringing it to light. Darkness has vanished, and the universe has revealed its secret in all its forms.

Whether the lowest (those on earth) or the highest (those in the heavens), all the forms of things in the Book of Truth have become meaning, and Truth has told us something through these meanings.

I say there is nothing but Allah, He has no partner. If you read the verse "Semme vechullah," you will understand; those who know its secret follow it and obey it.

O lover! Tell me what you love, what you think. Your remembrance, your words, are nothing but words that reveal your face.

[The poet] dived into the sea of love and revealed the secrets. Kadir (the poet) showed the perfection of his power by reciting these verses.

The speech we are attempting to explain reveals the truth of the path chosen by Abdülkadir Bey. In his speech, Abdülkadir Bey explains the secret of tawhid with the joy of unity. From this speech, it is also understood that he was fully capable of fulfilling the duty of spiritual guidance, which he had preserved for over forty years in Kavadarçı. What is surprising is that there is almost no information in the sources about someone who served as a sheikh for over forty years in one of the important centers of North Macedonia. As records about Abdülkadir Bey emerge in journals and libraries, it will be possible to write his biography and understand his services.

Ek: Şiir Metni

عارف بالله واصل الالذ مشايخ صلاحية وده الحيا جيب القادر تيبوسى
قد سره العالى حضرتك نيلك نظوه عا فانه ليد
صباح وجهه لارائى ومامح حبيب عيان ايتدى
كيدوب ظلمت حمو طوا لهما نه سنك بيا ايتدى
سرك اغل لرك اعدا كتاب صور حمو اسيا
صور الذهب الو مضا بو مضا وده هلام ايتدى
سوا بو قدر لهما نه الله سركى بو حه ويرم بالله
او قوراك مع وجه الله بيليه سرك امام ايتدى
بهى عا سونه در عقله بيا بيليه نه در حرك
دكل غيضى لهما نه ذكرك كه وجهه لهما نه ايتدى
حبت بجرينه طالدى بو اسراره وده خبر و يردى
كمال قدرتك قادر بو ايا بيا لله بيا ايتدى